

Maj 2014 roku

Niniejsze zestawienie nie jest wiążące dla Trybunału i nie ma charakteru wyczerpującego

Konflikty zbrojne

Sprawy dotyczące kwestii Turcja- Cypr

Cypr przeciwko Turcji

10 maj 2001 roku (Wielka Izba – orzeczenie główne)¹

Sprawa dotyczy sytuacji zaistniałej w północnej części Cypru od przeprowadzenia przez Turcję w lipcu i sierpniu 1974 roku operacji militarnej oraz trwającego podziału terytorialnego Cypru. Cypr twierdził, że doszło do naruszenia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka przez Turcję w ramach praktyk administracyjnych. Utrzymywał również, że Turcja była odpowiedzialna za rzekome naruszenia pomimo proklamowania Tureckiej Republiki Cypru Północnego (TRCP) w listopadzie 1983 roku, wskazując na potępienie ustanowienia TRCP przez społeczność międzynarodową. Z drugiej strony Turcja podtrzymywała, że TRCP była niepodległym Państwem i dlatego nie mogła być ona odpowiedzialna na podstawie Konwencji za jej działania i zaniedbania.

Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał, że fakty podniesione w skardze podlegają tureckiej jurysdykcji. Trybunał doszukał się czternastu naruszeń Konwencji dotyczących:

- osób zaginionych pochodzenia grecko-cyprijskiego i ich krewnych: **trwałego naruszenia Artykułu 2** (prawo do życia) Konwencji związane z niepowodzeniem władz tureckich w zakresie przeprowadzenia efektywnego śledztwa dotyczącego miejsca pobytu i losu osób zaginionych, które zniknęły w zagrażających życiu okolicznościach; **trwałego naruszenia Artykułu 5** (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) związane z niepowodzeniem władz tureckich w zakresie przeprowadzenia efektywnego dochodzenia dotyczącego osób zaginionych, w stosunku do których występowały sporne twierdzenia dotyczące przebywania przez nie tureckim areszcie w czasie zaginięcia; oraz **trwałego naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) spowodowane milczeniem tureckich władz w obliczu realnych obaw krewnych, które osiągnęły taki poziom dotkliwości, że mogą być zakwalifikowane wyłącznie jako niehumanitarne traktowanie;
- Domy oraz własność osób wysiedlonych: **trwałego naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, domu i korespondencji) dotyczące odmowy pozwolenia na powrót osób wysiedlonych do ich domów w północnym Cyprze; **trwałego naruszenia Artykułu 1** (ochrona własności) **Protokołu Nr 1** do Konwencji dotyczące

¹. Zobacz również, w odniesieniu to tej samej sprawy, orzeczenie Wielkiej Izby z 12 maja 2014 roku dotyczące słusznego zadośćuczynienia. W tym orzeczeniu Trybunał uznał, że upływ czasu od wydania orzeczenia głównego dnia 10 maja 2001 r. nie uniemożliwia badania roszczeń rządu cypryjskiego w zakresie słusznego zadośćuczynienia. Orzeczenie zawierało zobowiązanie Turcji do zapłaty na rzecz Cypru 30,000,000 Euro (EUR) w związku z niepieniężnymi szkodami poniesionymi przez krewnych osób zaginionych, oraz 60,000,000 w związku z niepieniężnymi szkodami poniesionymi przez mieszkańców enklawy na półwyspie Karpaz. Kwoty te miały być rozprawdzone ofiarom indywidualnym przez cypryjski rząd pod nadzorem Komitetu Ministrów Rady Europy.

faktu, że właścicielom nieruchomości pochodzenia grecko-cypryjskiego w północnym Cyprze odmówiono dostępu i kontroli, używania i korzystania z ich własności, jak również odszkodowania za zakłócenia ich praw własności; oraz **naruszenia Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) dotyczące niepowodzenia w zapewnieniu osobom nierezydującym w północnym Cyprze żadnych środków odwoławczych do zakwestionowania ingerencji w ich prawa wyrażone w Artykule 8 i Artykule 1 Protokołu Nr 1;

- warunki życiowe Greków cypryjskich w północnej części Cypru w regionie Karpaz: **naruszenia Artykułu 9** (wolność myśli, sumienia i wyznania) dotyczące efektów ograniczenia wolności przemieszczania się, która skutkowałą ograniczonym dostępem do miejsc pracy oraz uczestnictwa w innych aspektach życia religijnego; **naruszenia Artykułu 1** (ochrona własności) Protokołu Nr 1 w ten sposób, że prawo do spokojnego korzystania z dobytku nie było zabezpieczone na wypadek ich trwałego wyjazdu z tego terytorium oraz w ten sposób, że w razie śmierci prawo do dziedziczenia krewnych zamieszkujących południowy Cypr nie zostałyby rozpoznane; **naruszenia Artykułu 2** (prawo do nauki) **Protokołu Nr 1** o tyle, że żadne dostosowane do szkoły średniej zaplecze nie było dostępne; naruszenie Artykułu 3 w tym, że osoby grecko-cypryjskiego pochodzenia żyjące na terenie północnego Cypru w rejonie Karpazu były poddane dyskryminacji równoznacznej z poniżającym traktowaniem; **naruszenia Artykułu 8** dotyczące ich prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego oraz poszanowania ich domu; oraz **naruszenia Artykułu 13** z powodu wynikającego ze stosowanej praktyki braku środka odwoławczego w związku naruszaniem przez władze ich praw określonych w Artykułach 3, 8, 9 i 10 Konwencji oraz Artykułach 1 i 2 Protokołu Nr 1.

- prawa Turków cypryjskich zamieszkujących północną część Cypru: **naruszenie Artykułu 6** (prawo do rzetelnego procesu sądowego) z racji praktyki ustawodawczej zezwalającej na prowadzenie procesów cywilów przez sądy wojskowe.

Trybunał ponadto uznał, że **nie doszło do naruszenia** Konwencji odnośnie kilku skarg, włączając w to wszystkie podnoszone na podstawie: **Artykułu 4** (zakaz niewolnictwa i pracy przymusowej), **Artykułu 11** (wolność zgromadzania się i stowarzyszania się), **Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji), **Artykułu 17** (zakaz nadużycia praw) oraz **Artykułu 18** (granice stosowania ograniczeń praw) interpretowanych łącznie ze wszystkimi postanowieniami. W odniesieniu do innych zarzutów Trybunał uznał, że nie jest konieczne rozważenie podniesionych kwestii.

Varnava i Inni przeciwko Turcji

18 styczeń 2009 (Wielka Izba)

Skarżący byli krewnymi dziewięciu Cypryjczyków, którzy zaginęli podczas tureckiej operacji wojskowej w północnym Cyprze w lipcu i sierpniu 1974 roku. Utrzymywali oni w szczególności, że ich krewni zaginęli po zatrzymaniu przez tureckie siły zbrojne oraz że nie byli oni poszukiwani przez tureckie władze.

Trybunał uznał, że doszło do **trwałego naruszenia Artykułu 2** (prawo do życia) Konwencji ze względu na niepowodzenie władz w zakresie efektywnego dochodzenia dotyczącego losu dziewięciu zaginionych mężczyzn, którzy zniknęli w zagrażających życiu okolicznościach, **trwałego naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego traktowania) w odniesieniu do skarżących, **trwałego naruszenia Artykułu 5** (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) ze względu na brak właściwego śledztwa w zakresie przeprowadzenia efektywnego dochodzenia dotyczącego losu dwóch zaginionych mężczyzn, oraz **brak trwałego naruszenia Artykułu 5** w odniesieniu do pozostałych siedmiu zaginionych.

Andreou przeciwko Turcji

27 październik 2009

Sprawa dotyczy Brytyjczyka, który został postrzelony i raniony przez tureckie siły zbrojne podczas napięć w strefie buforowej kontrolowanej przez ONZ na Cyprze.

Trybunał uznał, że doszło do naruszenia **Artykułu 2** (prawo do życia) Konwencji. Użycie potencjalnie śmiertelnej siły przeciwko skarżącemu nie było „absolutnie konieczne” i nie mogło być usprawiedliwione na podstawie wyjątków dopuszczalnych na podstawie Artykułu 2 Konwencji.

Charalambous i Inni przeciwko Turkey oraz Emin i Inni przeciwko Cyprowi

3 kwiecień 2012 (decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Pierwsza grupa skarg została złożona przez krewnych osób grecko-cyprijskiego pochodzenia, które zaginęły podczas tureckiej inwazji w 1974 roku. Druga grupa skarg została natomiast złożona przez krewnych osób pochodzenia turecko-cyprijskiego, które zaginęły podczas bratobójczych zamieszek w latach 1963-1964. Szczątki krewnych skarżących zostały odnalezione dzięki programowi ekshumacji prowadzonemu przez oenetzowski Komitet ds. Osób Zaginionych. Raporty sądowe wskazują, że ofiary noszą ślady licznych ran, w tym ran postrzałowych. Skarżący podnieśli, że odpowiednim władzom nie udało się przeprowadzić właściwego śledztwa w sprawie zaginięcia i śmierci ich krewnych.

Trybunał uznał skargi za niedopuszczalne. Podczas rozpatrywania sprawy rządu turecki i cyprijski były zobowiązane na podstawie Artykułu 2 Konwencji do przeprowadzenia śledztwa dotyczącego odkrytych szczątków, noszących ślady brutalnej śmierci, Trybunał uznał, że przedwczesne byłoby uznanie dochodzenia za nieefektywne. Dotychczasowy brak konkretnych postępów nie ujawnia braku dobrej woli po stronie władz.

Sprawy w toku

Güzelyurtlu i Inni przeciwko Cyprowi i Turcji (skarga nr 36925/07)

Skarga przekazana rządowi Cypru i Turcji 13 maja 2009

Sprawa dotyczy dochodzenia w sprawie morderstwa rodziny pochodzenia turecko-cyprijskiego, do którego doszło w strefie Republiki Cypru kontrolowanej przez rządowe jednostki rozlokowane w Tureckiej Republice Północnego Cypru („RTCN”). Opierając się w szczególności na Artykule 2 (prawo do życia) Konwencji skarżący podnosili, że władze Cypru i Turcji (włączając TRPC) nie przeprowadziły efektywnego śledztwa dotyczącego zabójstwa trojki ich krewnych. Ponadto utrzymują, że gdzie istnieje porażka systemu w zakresie prowadzenia dochodzeń w sprawach określonych zabójstw, których sprawcy (tak jak w tej sprawie) uciekali przekraczając linię podziału, tam stosowane prawo nie chroni prawa do życia.

Trybunał przekazał skargę rządowi Cypru i Turcji oraz zadał pytanie stronom na podstawie Artykułu 2 (prawo do życia) i Artykułu 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji.

Sprawy dotyczące konfliktu między tureckimi siłami bezpieczeństwa i PKK (Partia Pracujących Kurdystanu)

Europejski Trybunał Praw Człowieka wydał około 280 orzeczeń stwierdzających naruszenie Konwencji, do których doszło na tle walki z terroryzmem w latach 90, w szczególności w związku z konfliktem między tureckimi siłami bezpieczeństwa a nielegalną Partią Pracujących Kurdystanu. Trybunał orzekł liczne naruszenia Konwencji z powodu:

- śmierci najbliższych krewnych skarżących, która była rezultatem nadmiernego użycia siły przez członków służby bezpieczeństwa;
- niepowodzenia w zakresie ochrony prawa do życia najbliższych krewnych skarżących;
- śmierć i/lub zaginięcie najbliższych krewnych skarżących;
- złe traktowanie;
- zniszczenie własności i
- brak skutecznego krajowego środka odwoławczego od skarg (skarżących).

Tymczasowa Rezolucja przyjęta 18 września 2008 roku przez Komitet Ministrów Rady Europy, który nadzoruje wykonywanie wyroków Trybunału, z zadowoleniem powitała środki podjęte przez Turcję w celu wdrażania orzeczeń Trybunału dotyczących powyższego problemu. W szczególności Rezolucja zwróciła uwagę na: polepszenie proceduralnych zabezpieczeń aresztów policyjnych oraz profesjonalny trening członków sił bezpieczeństwa; nowe ustawodawstwo ograniczające możliwość użycia siły przez policję; oraz nowe ustawodawstwo zapewniające odszkodowanie za szkody majątkowe poniesione w wyniku działań podejmowanych w celu zwalczania terroryzmu. Jednocześnie Komitet Ministrów ponaglił Turcję do podjęcia dalszych, zaległych środków, w szczególności do zapewnienia, że władze przeprowadzą skuteczne dochodzenie w sprawie rzekomych nadużyć członków sił bezpieczeństwa.

Kluczowe i najnowsze orzeczenia obejmują:

Mentes i Inni przeciwko Turcji

28 listopad 1997

Skarżącymi było czterech obywateli tureckiego pochodzenia kurdyjskiego z wioski położonej w prowincji Bingöl w południowo-wschodniej Turcji. Skarżyli oni, że ich domy zostały spalone podczas operacji sił bezpieczeństwa w czerwcu 1993 roku, która przeprowadzona została w związku z konfliktem w południowo-wschodniej Turcji między siłami bezpieczeństwa i członkami PKK.

Trybunał po szczegółowej analizie dowodów zgromadzonych przez Europejską Komisję Praw Człowieka², był przekonany, że powołane fakty udowadniają ponad wszelką wątpliwość zarzuty podniesione przez skarżących. Trybunał orzekł w szczególności **naruszenie Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego oraz domu) Konwencji w odniesieniu do skarżących.

Orhan przeciwko Turcji

18 czerwiec 2002

Skarżący, Turek kurdyjskiego pochodzenia, skarżył przypadek zniszczenia wioski, w której mieszkał, położonej w południowo-wschodniej Turcji, przez siły bezpieczeństwa w maju 1994 roku oraz uwięzienia i zaginięcia jego dwóch braci i syna, oraz niedociągnięcia wynikającego z powyższych zdarzeń dochodzenia.

Trybunał orzekł dwa przypadki **naruszenia Artykułu 2** (prawo do życia) Konwencji z powodu uznania za zmarłych syna i dwóch braci skarżącego oraz z powodu braku właściwego dochodzenia dotyczącego ich uwięzienia i zaginięcia; **naruszenie Artykułu 3** (zakaz tortur oraz poniżającego traktowania lub karania) w odniesieniu do skarżącego; **naruszenie Artykułu 5** (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) w odniesieniu do syna i braci skarżącego; **naruszenie Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) **oraz Artykułu 1** (ochrona własności) **Protokołu Nr 1** w odniesieniu do skarżącego i jego braci; **naruszenie Artykułu 8** w odniesieniu do syna skarżącego; **naruszenie Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) **w związku z Artykułami 2,3,5 i 8** Konwencji **łącznie z Artykułem 1 Protokołu Nr 1** w odniesieniu do skarżącego, jego braci oraz syna.

Er i Inni przeciwko Turcji

31 lipiec 2012

Sprawa dotyczy zniknięcia w lipcu 1995 roku 44 letniego ojca i brata podczas operacji wojskowej, która miała miejsce w ich wiosce. Skarżący twierdzili, że ich krewni zostali aresztowani 14 lipca 1995 roku podczas starć pomiędzy tureckimi siłami bezpieczeństwa

². Razem z Europejskim Trybunałem Praw Człowieka i Komitetem Ministrów Rady Europy, obradowała od lipca 1954 roku do września 1999 roku Europejska Komisja Praw Człowieka, nadzorując czy Układające się Strony wypełniają zobowiązania nałożone na nie na podstawie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Komisja przestała istnieć w momencie powołania stałego Trybunału 1 listopada 1998 roku.

i PKK w wiosce Kurudere oraz zabrani na posterunek miejscowej żandarmerii. Rząd turecki twierdził, że krewni skarżących nie zostali zabrani do aresztu, lecz pomagali żołnierzom w lokalizacji min lądowych rozmieszczonych przez terrorystów na dopiero co odzyskanym terenie. Następnie śledztwo wykazało, że dołączyli oni do terrorystów w północnym Iraku.

Trybunał orzekł **dwa naruszenia Artykułu 2** (prawo do życia i brak skutecznego śledztwa) Konwencji w odniesieniu do zniknięcia i uznania za zmarłych krewnych skarżących; **naruszenie Artykułu 3** (zakaz tortur oraz poniżającego traktowania) z powodu cierpienia psychicznego skarżących spowodowanego zniknięciem ich krewnych; **naruszenie Artykułu 5** (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) w odniesieniu do bezprawnego uwięzienia krewnych skarżących na posterunku żandarmerii; oraz, **naruszenie Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego).

Trybunał potwierdził, że w powyższym przypadku mniej ściśle podejście do badania kwestii sześciomiesięcznego limitu czasowego (Artykuł 35 Konwencji- kryteria dopuszczalności) było usprawiedliwione, jeśli chodzi o sprawy zniknięć i to nie tylko w kontekście międzynarodowego konfliktu zbrojonego, ale także w zakresie konfliktu wewnątrzpaństwowego. Ponadto, orzekł, że skarżący nie mogą być krytykowani za dziewięcioletni okres oczekiwania przed wniesieniem skargi dotyczącej zaginięcia ich krewnych, ponieważ śledztwo było prowadzone przez cały ten okres (w czasie jego trwania pojawiały się również obiecujące wątki) oraz zrobili oni wszystko, czego można było od nich oczekiwać w zakresie pomocy władzom.

Meryem Celik i Inni przeciwko Turcji

16 kwiecień 2013

Sprawa dotyczy zarzucanego ataku na wioskę w Şemdinli w regionie Hakkari (południowo-wschodnia Turcja), którego miały dopuścić się tureckie siły bezpieczeństwa w lipcu 1994 roku. Skarżącymi jest 14 Turków, pochodzących z grupy etnicznej Kurdów, który są bliskimi krewnymi (żony, bracia i partnerzy) 13 osób zaginionych oraz jednej osoby, która prawdopodobnie została zabita podczas ataku. Zgodnie z oficjalną wersją wydarzeń, wskazanego dnia miały miejsce zbrojne zamieszki pomiędzy siłami bezpieczeństwa i PKK w wiosce, które niedługo potem zmusiły mieszkańców do ucieczki do Iraku. Skarżący podnosili w szczególności to, że tureckie siły bezpieczeństwa były odpowiedzialne za bezprawne uwięzienie, zniknięcie oraz zabicie/prawdopodobną śmierć ich krewnych oraz że wynikające z powyższych wydarzeń śledztwo było prowadzone w sposób nieskuteczny.

Trybunał orzekł **naruszenie Artykułu 2** (prawo do życia) Konwencji z powodu zniknięcia i uznania za zmarłych 12 krewnych skarżących oraz z powodu zabicia krewnego jednego ze skarżących, i z powodu nieskutecznego śledztwa we wskazanych sprawach dotyczących zaginięć i zabójstwa. Dalej uznał, że doszło do naruszenia **Artykułu 5** (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) ze względu na bezprawne uwięzienie 13 krewnych skarżących, i **naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego oraz poniżającego traktowania) ze względu na cierpieniem 13 skarżących związane z zaginięciem ich krewnych.

Benzer i Inni przeciwko Turcji

12 listopad 2013

Sprawa dotyczy podnoszonego przez skarżących zarzutu przeprowadzenia bombardowania przez tureckie samoloty wojskowe w dwóch wioskach w marcu 1994 roku, podczas którego zginęło więcej niż 30 ich bliskich krewnych i podczas którego odnieśli obrażenia niektórzy ze skarżących, oraz w czasie którego zniszczono większość ich dorobku i żywego inwentarza. Rząd turecki twierdził, że atak ten został przeprowadzony przez PKK.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 2** (prawo do życia) Konwencji z powodu śmierci 33 bliskich krewnych skarżących oraz w wyniku spowodowania obrażeń u 3 skarżących; **dalsze naruszenia Artykułu 2** z powodu braku właściwego śledztwa; **naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego oraz poniżającego traktowania), ponieważ

mieszkańcy wioski byli świadkami śmierci krewnych oraz zniszczenia ich domów, a rząd turecki nie zapewnił nawet minimum pomocy humanitarnej niezbędnej do poradzenia sobie ze skutkami ataku; oraz o postępowanie **wypełniające w sposób niedostateczny postanowienia Artykułu 38** (obowiązek dostarczenia środków niezbędnych dla zbadania sprawy), ponieważ turecki rząd odmówił kluczowego dowodu, a mianowicie książek pokładowych samolotów, które przeprowadzały bombardowanie. Ponadto, mając na względzie to, że dochodzenie wciąż jest prowadzone na szczeblu krajowym, Trybunał orzekł, że była to sprawa wyjątkowa i było to właściwe na podstawie **Artykułu 46** (wykonanie wyroków) Konwencji, żeby rząd turecki poczynił dalsze kroki mające na celu zbadanie wypadku, z pomocą dzienników pokładowych, w celu wykrycia i ukarania osób odpowiedzialnych za bombardowanie wiosek osób skarżących oraz dla zapobieżenia dalszej bezkarności.

Sprawy dotyczące operacji NATO w krajach byłej Jugosławii

Banković i Inni przeciwko Belgii oraz przeciwko innym 16 Układającym się Stronom

19 grudzień 2001 (decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Skarga została wniesiona przez 6 osób mieszkających w Belgradzie, Serbia przeciwko 17 członkom NATO (North Atlantic Treaty Organization), które są również stronami Konwencji. Wnoszący skargę skarżyli zbombardowanie przez NATO, będące częścią kampanii nalotów powietrznych podczas konfliktu w Kosowie, siedziby Serbskiego Radia i Telewizji w Belgradzie, które spowodowało zniszczenie budynku oraz śmierć kilku osób. Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną**. Orzekł, że prawo międzynarodowe nie wyklucza wykonywania przez państwa jurysdykcji poza ich terytorium, jurysdykcja była, jak wskazuje reguła generalna, niewyraźna i ograniczona przez suwerenność terytorialną innych państw. Inne postawy jurysdykcji były wyjątkowe i wymagały specjalnego uzasadnienia w konkretnych okolicznościach każdej sprawy. Konwencja była wielostronnym traktatem Układających się Stron obowiązującym w zasadzie w kontekście regionalnym, zwłaszcza w przestrzeni prawnej Układających się Stron. Federalna Republika Jugosławii wyraźnie nie podlega tej płaszczyźnie prawnej. Trybunał nie był przekonany o istnieniu powiązania jurysdykcyjnego między ofiarami a pozwanymi Państwami.

Markovic i Inni przeciwko Włochom

14 grudzień 2006 (Wielka Izba)

Sprawa dotyczy powództwa o odszkodowanie wniesionego przez skarżących, obywateli byłej Serbii i Czarnogóry, przed włoski sąd z powodu śmierci ich krewnych, która była wynikiem nalotów powietrznych na siedzibę Radio Telewizije Srbije (RTS) w Belgradzie przeprowadzonych 23 kwietnia 1999 roku przez NATO. Zarzucali, w oparciu o Artykuł 6 (prawo do rzetelnego procesu sądowego) czytany łącznie z Artykułem 1 (obowiązek przestrzegania praw człowieka) Konwencji, że odmówiono im dostępu do sądu.

Trybunał uznał, że w momencie wniesienia przez skarżących powództwa cywilnego do włoskiego sądu bezspornie istniało „powiązanie jurysdykcyjne” dla celów wyrażonych w Artykule 1 Konwencji. Jednakże, Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 6** (prawo do rzetelnego procesu sądowego) Konwencji, uznając jednocześnie, że żądania skarżących były zbadane sprawiedliwie i zgodnie z zasadami obowiązującymi we włoskim prawie deliktowym.

Behrami i Behrami przeciwko Francji oraz Saramati przeciwko Francji, Niemcom i Norwegii

31 maj 2007 (Wielka Izba –decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Pierwsza ze spraw dotyczy detonacji bomby kasetowej w marcu 2000 r. – zrzuconej podczas bombardowania przez NATO Federalnej Republiki Jugosławii - znalezionej przez bawiące się dzieci, bomba ta zabiła jednego z chłopców, drugiego poważnie raniła. Skarżący podnosili, w oparciu o Artykuł 2 (prawo do życia) Konwencji, że śmierć chłopca i zranienie drugiego z nich było związane z brakiem skuteczności francuskich oddziałów międzynarodowych sił bezpieczeństwa w Kosowie (KFOR) w oznaczeniu i/lub rozbrojeniu niezdetonowanych bomb.

Druga sprawa dotyczyła uwięzienia przez KFOR mieszkańca Kosowa pochodzenia albańskiego, który był podejrzewany o udział w grupie zbrojnej działającej na granicy Kosowa i Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii i który, jak zakładano stanowił zagrożenie dla bezpieczeństwa KFOR. Skarżący podnosił, że jego uwięzienie, pomiędzy lipcem 2001 roku i styczniem 2002 roku, naruszało w szczególności Artykuł 5 (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) Konwencji.

Trybunał uznał skargi za **niedopuszczalne**. Orzekł, że nadzór nad rozminowywaniem podlegał mandatowi Tymczasowej Misji Organizacji Narodów Zjednoczonych w Kosowie (UNMIK) oraz wydawanie nakazów zatrzymania podlegał mandatowi bezpieczeństwa KFOR, stąd Narody Zjednoczone, Rada Bezpieczeństwa ONZ przyjęła Rezolucję 1244 ustanawiającą UNMIK i KFOR. Narody Zjednoczone posiadają osobowość prawną, która jest odrębna od osobowości prawnej jej członków i nie były Układającą się Stroną Konwencji. Od kiedy UNMIK i KFOR opierają swoją efektywność na poparciu ze strony państw członkowskich, Konwencja nie może być interpretowana w ten sposób, że działania i zaniechania Układających się Stron byłyby poddane nadzorowi Trybunału. Takie rozwiązanie zakłócałoby wypełnianie przez ONZ kluczowej misji dla zachowania pokoju. Trybunał uznał, że nie było konieczne badanie kwestii jego kompetencji w zakresie rozpatrywania skarg przeciwko Francji dotyczących działań eksterytorialnych i zaniechań.

Sprawy dotyczące konfliktu w Czeczenii

Dotychczas Europejski Trybunał Praw Człowieka wydał więcej niż 230 wyroków orzekających naruszenia Konwencji w związku z konfliktem zbrojnym w Czeczeńskiej Republice Federacji Rosyjskiej³. W toku pozostaje ponad 350 spraw. Około 60% skarg dotyczy przymusowych zaginięć; inne kwestie dotyczą śmierci i zranienia cywilów, zniszczenia domów i własności, masowego użycia siły, użycia min lądowych, bezprawnego pozbawienia wolności, tortur i nieludzkich warunków pozbawienia wolności.

Skarżący najczęściej odnoszą się do Artykułu 2 (prawo do życia), 3 (zakaz tortur oraz nieludzkiego i poniżającego traktowania), 5 (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego), 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego), 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) oraz 14 (zakaz dyskryminacji) Konwencji, a także do Artykułu 1 (ochrona własności) Protokołu Nr 1 do Konwencji.

Pierwsze orzeczenie zostało wydane przez Trybunał w 2005 roku i dotyczyło nieproporcjonalnego użycia siły podczas kampanii wojskowej w latach 1999-2000

³. Odpowiedź Rosji na wyroki dotyczące konfliktu w Czeczenii i nierozstrzygniętych problemów jest zaprezentowana w [zaktualizowanym Memorandum z maja 2010](#) przygotowanej przez Sekcję Wykonywania Wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Radzie Europy o tytule „Działania sił bezpieczeństwa w Czeczeńskiej Republice Federacji Rosyjskiej: ogólne środki w celu wykonania orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”.

([Isaveva, Yusupova i Bazaveva przeciwko Rosji](#) oraz [Isaveva przeciwko Rosji](#), wyroki z dnia 24 lutego 2005 roku)

W wielu sprawach wojskowi zostali uznani za odpowiedzialnych za samosądy na krewnych skarżących ([Khashiyev i Akayeva przeciwko Rosji](#), wyrok z dnia 24 lutego 2005 roku; [Musayev i Inni przeciwko Rosji](#), wyrok z dnia 26 lipca 2007 roku; [Amuyeva i Inni przeciwko Rosji](#), wyrok z dnia 25 listopada 2010 roku).

Dnia 2 grudnia 2010 roku w wyroku [Abuveva i Inni przeciwko Rosji](#) Trybunał uznał, że w zakresie prowadzenia dochodzenia w sprawie, Rosja wyraźnie zlekceważyła konkretne decyzje Trybunału zawarte w poprzednim, wiążącym wyroku [Isaveva przeciwko Rosji](#) z dnia 24 lutego 2005 roku, który dotyczył braku skuteczności tego samego ustalonego postępowania karnego. Trybunał podkreślił, że wszelkie środki przyjęte w procesie wykonywania wyroków muszą być zgodne z konkluzją przedstawioną w wyroku Trybunału. Trybunał zaprosił Komitet Ministrów Rady Europy do zajęcia się tą sprawą, w nawiązaniu do Artykułu 46 (moc obowiązująca wyroków) Konwencji.

Inne, najnowsze wyroki obejmują: [Esmukhambetov i Inni przeciwko Rosji](#) (29 marzec 2011 roku) dotyczy rosyjskiego nalotu wojskowego na wioskę w Czeczenii we wrześniu 1999 roku, podczas którego pięć osób zostało zabitych oraz zniszczono domy i własność; [Tashukhadzhiyev przeciwko Rosji](#) (25 październik 2011 roku), dotyczy zaginięcia młodego mężczyzny w Czeczenii po tym jak został on zatrzymany przez grupę wojskowych w 1996 roku; [Inderbiveva przeciwko Rosji](#) oraz [Kadirova i Inni przeciwko Rosji](#) (27 marzec 2012 roku) dotyczy rzekomego zabójstwa i braku właściwego śledztwa sprawie śmierci czterech kobiet w czasie operacji w zakresie bezpieczeństwa przeprowadzanej przez rosyjskich wojskowych w Republice Czeczeńskiej w 2000 roku; [Umarova i Inni przeciwko Rosji](#) (31 lipiec 2012 roku) dotyczy zaginięcia mężczyzny, męża i ojca pięciorga dzieci, oraz braku właściwego śledztwa dotyczącego okoliczności zdarzenia.

W swoim orzeczeniu w sprawie [Aslakhanova i Inni przeciwko Rosji](#) z dnia 18 grudnia 2012 roku, dotyczącym skargi wniesionej przez 16 skarżących, Trybunał orzekł, że *brak dochodzeń w sprawach zaginięć, które wystąpiły między 1999 a 2006 rokiem w Rosji na Północnym Kaukazie, było problemem systemowym, dla którego na poziomie krajowym nie ma skutecznego środka odwoławczego.*

Trybunał przedstawił dwa typy środków generalnych do podjęcia przez Rosję w celu zaradzenia problemom: złagodzenie trwałego cierpienia rodzin ofiar; oraz naprawienie strukturalnych niedoskonałości postępowania karnego. Odpowiednia strategia powinna zostać przygotowana przez Rosję bez opóźnień i przedłożona Komitetowi Ministrów w celu nadzoru jej implementacji. W tym samym czasie Trybunał zdecydował nie odraczać badania rozpatrywanych przez niego podobnych spraw.

Wyrok w sprawie [Turluyeva przeciwko Rosji](#) z dnia 20 czerwca 2013 r. dotyczył zaginięcia młodego mężczyzny w październiku 2009 roku, po tym jak po raz ostatnio był widziany w siedzibie regimentu policyjnego w Groznm. Trybunał orzekł trzy **naruszenia Artykułu 2** (prawo do życia) Konwencji z powodu uznania młodego mężczyzny za zmarłego, z powodu niepowodzenia Państwa w zakresie ochrony jego życia, oraz z powodu braku skuteczności w przeprowadzeniu śledztwa dotyczącego jego zaginięcia.

Trybunał podkreślił, że władze rosyjskie były dostatecznie świadome powagi problemu przymusowych zaginięć na Północnym Kaukazie i zagrażającym życiu konsekwencjom takich zaginięć, oraz to, że niedawno zostało podjętych wiele kroków w celu zwiększenia skuteczności śledztw prowadzonych w sprawach tego typu przestępstw. Dlatego orzekł w szczególności, że władze powinny podjąć, ale poniosły klęskę w podjęciu, odpowiednie w celu środki ochrony życia syna skarżącego, gdy dowiedziały się o jego zaginięciu.

Wyrok w sprawie [Abdulchanov i Inni przeciwko Rosji](#) z dnia 3 października 2013 roku dotyczy ataku wojsk rosyjskich na wioskę w Czeczenii w lutym 2000 roku, w którym zginęło 18 krewnych skarżących.

Po raz pierwszy w sprawie dotyczącej konfliktu zbrojnego w Czeczenii rosyjskie władze przyznały, że doszło do naruszenia Artykułu 2 (prawo do życia), jeśli chodzi o użycie siły zagrażającej życiu oraz jeśli chodzi o obowiązek władz do zbadania okoliczności użycia tej siły.

Trybunał zaobserwował, że strony nie kwestionowały, że skarżący i ich krewni byli ofiarami użycia siły zagrażającej życiu oraz braku zdolności do ustalenia w jakich okolicznościach do tego doszło. Okoliczności te były wystarczające dla uznania, że doszło do **naruszenia Artykułu 2** (prawo do życia) Konwencji, zarówno w aspekcie rzeczowym, jak i proceduralnym.

Trybunał orzekł dalej, że miał miejsce, jak w sprawie skarżących, brak właściwego śledztwa dotyczącego użycia siły zagrażającej życiu, a także osłabiona była skuteczność innych środków odwoławczych. Odpowiednio wystąpiło **naruszenie** prawa skarżących do skutecznego środka odwoławczego zawarte w **Artykule 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji.

Wyrok w sprawie [Pitsaveva i Inni przeciwko Rosji](#) z dnia 9 stycznia 2014 roku dotyczy zaginięcia 36 mężczyzn po ich porwaniu w Czeczenii, w sposób przypominający operację w celu zapewnienia bezpieczeństwa, przez grupy uzbrojonych mężczyzn, między 2000 a 2006 rokiem.

W tej sprawie Trybunał potwierdził swoje wnioski ze wcześniejszych spraw, tzn. że sytuacja wynikała z systemowego problemu braku dochodzeń w zakresie tego typu przestępstw, dla których nie istniał skuteczny krajowy środek odwoławczy.

Trybunał uznał w powyższej sprawie, że doszło do **naruszenia Artykułu 2** (prawo do życia) Konwencji z powodu zaginięć krewnych skarżących, którzy zostali uznani za zmarłych, oraz z powodu braku właściwego śledztwa w sprawie porwań; **naruszenie Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) w odniesieniu do skarżących z powodu zaginięcia ich krewnych i odpowiedzi władz na ich cierpienia; **naruszenie Artykułu 5** (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) z powodu bezprawnego pozbawienia wolności krewnych skarżących; oraz **naruszenia Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji.

Sprawy dotyczące wojny w Bośni i Hercegowinie

[Palić przeciwko Bośni i Hercegowinie](#)

15 luty 2011

Sprawa dotyczy zaginięcia podczas wojny w Bośni i Hercegowinie dowódcy wojskowego prowadzącego w tym czasie jedną z lokalnych jednostek wojskowych. W lipcu 1995 roku, po przejęciu przez przeciwnie jednostki wojskowe (VRS, tworzone głównie przez Serbów) kontroli nad terytorium Żepy w Bośni i Hercegowinie, uczestniczył w negocjacji warunków poddania się dowodzonych przez niego jednostek, po których zginął. Jego żona wiele razy bezskutecznie próbowała dowiedzieć się z oficjalnych źródeł o jego losie. Skarżąca podnosiła, że Bośnia i Hercegowina prowadziła śledztwo w sprawie zaginięcia i śmierci jej męża w sposób niezadowolający oraz że w wyniku tego działania cierpiała przez wiele lat.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułów 2** (prawo do życia), **3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) czy **5** (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) Konwencji. Orzekł, że skarga była dopuszczalna, gdyż zaginięcie męża

skarżącej nie było badane przed 12 lipca 2002 roku, kiedy to Bośnia i Hercegowina ratyfikowała Konwencję. Dalej, Trybunał zaobserwował, że mimo początkowych opóźnień, śledztwo pozwoliło na zidentyfikowanie szczątków męża skarżącej. Stanowiło to znaczące osiągnięcie, zważywszy na fakt, że 30.000 osób zaginęło w czasie wojny w Bośni i Hercegowinie. Prokuratura była niezależna, pomimo pewnych obaw w związku z uczestnictwem członków jednej z prokuratur w utworzonej ad hoc komisji śledczej, która wpływała na prowadzenie bieżących dochodzeń. Dodatkowo, po długiej i brutalnej wojnie, Bośnia i Hercegowina musiała podjąć decyzję w zakresie priorytetów i zasobów.

Matki Srebrenicy i Inni przeciwko Holandii

11 czerwiec 2013 (decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Sprawa dotyczy skargi krewnych ofiar masakry w Srebrenicy z 1995 roku, w której krewni ofiar byli reprezentowani przez NGO, na decyzję holenderskiego sądu o niedopuszczalności ich sprawy przeciwko Narodom Zjednoczonym (NZ) z powodu immunitetu NZ przed sądami krajowymi. W oparciu zwłaszcza o Artykuł 6 (prawo do rzetelnego procesu) skarżący zarzucali, że poprzez powyższą decyzję zostało naruszone ich prawo dostępu do sądu.

Trybunał uznał skargę za niedopuszczalną z powodu reprezentacji przez NGO oraz z powodu skarżących. Orzekł, że NGO nie zostało osobiście dotknięte przez kwestie podnoszone w skardze i z tego powodu nie może twierdzić, że jest "ofiara" naruszenia Konwencji. Jeśli chodzi o skarżących, to Trybunał odrzucił skargę jako wyraźnie bezpodstawną, ponieważ zapewnienie immunitetu NZ służy słusznemu celowi. Uznał w szczególności, że prowadzenie operacji militarnych na podstawie Rozdziału VII Karty Narodów Zjednoczonych w zakresie jurysdykcji krajowej oznacza zezwolenie Państwa na zaangażowanie się w misje NZ, które mają zabezpieczyć międzynarodowy pokój i bezpieczeństwo; roszczenie cywilne nie unieważnia immunitetu wyłącznie z tego powodu, że jest ono oparte na zarzucie szczególnie ciężkiego naruszenia prawa międzynarodowego, a nawet ludobójstwa; oraz okoliczność braku alternatywnego dostępu do jurysdykcji nie zobowiązuje sądów krajowych do podjęcia działań.

Maktouf i Damjanović przeciwko Bośni i Hercegowinie

18 lipiec 2013 (Wielka Izba)

Obu skarżących w tej sprawie było skazanych przez sąd Bośni i Hercegowiny za zbrodnie wojenne popełnione przeciwko cywilom w czasie wojny w latach 1992-1995. Skarżyli oni w szczególności, że zostało zastosowane retroaktywnie prawo surowsze niż prawo obowiązujące w czasie popełnienia przestępstw- odpowiednio w 1992 i 1993 roku- mianowicie Kodeks Karny Socjalistycznej Federalnej Republiki Jugosławii z 1976 roku.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 7** (zakaz karanie bez podstawy prawnej) Konwencji. Biorąc pod uwagę typ przestępstwa, za które skarżący zostali skazani (zbrodnie wojenne w odróżnieniu od zbrodni przeciwko ludzkości) oraz stopień powagi (żaden ze skarżących nie został uznany karnie odpowiedzialnym za uratę życia), Trybunał orzekł, że skarżący mogli otrzymać niższe wyroki niż w sytuacji, gdyby został zastosowany Kodeks z 1976 roku. Odkąd istniała realna możliwość retroaktywnego zastosowania Kodeksu z 2003 roku w stosunku do skarżących, niekorzystnego w szczególnych okolicznościach sprawy, Trybunał orzekł, że nie było środków skutecznej ochrony przeciwko nałożeniu cięższych kar.

Sprawy dotyczące ormiańsko-azerskiego konfliktu o Górski Karabach⁴

Sprawy toczące się przed Wielką Izbą

Chiragov i Inni przeciwko Armenii (skarga nr 13216/05)

14 grudnia 2011 (Wielka Izba- decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Skarżący są Azerami o kurdyjskich korzeniach, którzy do 1992 roku mieszkali w regionie Lachin, położonym między Górkim Karabachem a Republiką Armenii. Populacja tego regionu składa się w dużej mierze z Azerów i Kurdów. Skarżący zarzucali, że przez eskalację konfliktu byli zmuszeni do ucieczki do Baku (Azerbejdżan) w 1992 roku oraz że nie mogą oni wrócić, gdyż Lachin jest pod skuteczną kontrolą Armenii. Dalej zarzucali, że stracili kontrolę na swoim mieniem i domami oraz, że są ofiarami dyskryminacji na tle pochodzenia etnicznego i przynależności religijnej. Opierając się na Artykule 1 (ochrona własności) Protokołu Nr 1 oraz na Artykułach 8 (poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego, oraz domu), 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji, i 14 (zakaz dyskryminacji) Konwencji.

W decyzji w przedmiocie dopuszczalności z 14 grudnia 2011 roku Wielka Izba uznała dopuszczalność skargi. Po pierwsze, uznała fakt, że trwające negocjacje Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) w sprawie konfliktu o Górski Karabach - dotyczące przesiedlenia uchodźców oraz wysiedlonych, jak również kwestii rekompensaty- nie stoją na przeszkodzie do zbadania skargi przez Trybunał. Odrzucił on zastrzeżenia ormiańskiego Rządu o tym, że skarga nie wchodzi w zakres czasowej jurysdykcji Trybunału, gdyż brak dostępu skarżących do ich domów i własności musi być uważane za sytuację trwałą, którą trybunał mógł badać od 26 kwietnia 2002 r., kiedy to Armenia ratyfikowała Konwencję. Trybunał oddalił również zarzuty ormiańskiego Rządu dotyczące przekroczenia terminu na wniesienie skargi. W tym samym czasie Wielka Izba dołączyła do kwestii merytorycznych sprawy następujące pytania: czy Rząd Armenii sprawował skuteczną kontrolę nad powyższym terytorium; czy skarżący dostarczyli wystarczające potwierdzenie swojej tożsamości oraz własności kwestionowanego mienia, oraz czy mogą zatem twierdzić, że byli oni ofiarami naruszeń Konwencji; oraz, czy istniał na szczeblu krajowym skuteczny środek odwoławczy, który powinien zostać użyty przez skarżących.

22 stycznia 2014 roku Wielka Izba przeprowadziła rozprawę dotyczącą kwestii merytorycznych sprawy, jak również wstępnych zarzutów, które zostały wniesione co do kwestii merytorycznych do decyzji w przedmiocie dopuszczalności.

Sargsyan przeciwko Azerbejdżanowi (skarga nr 40167/06)

14 grudnia 2011 (Wielka Izba- decyzja w przedmiocie dopuszczalności)

Skarżący zmarł w czasie rozpatrywania skargi i jest obecnie reprezentowany przez wdowę i dzieci. Skarżący należał do ormiańskiej grupy etnicznej i aż do roku 1992 zamieszkiwał w wiosce Gulistan, w rejonie Shahumyan, który uprzednio należał do

⁴. Na podstawie sowieckiego systemu podziału terytorialnego Górski Karabach był autonomiczną prowincją Socjalistycznej Republiki Radzieckiej Azerbejdżanu. Jego populacja wynosiła około 75% przedstawicieli ormiańskiej grupy etnicznej oraz 25% przedstawicieli azerskiej grupy etnicznej. Działania wojenne rozpoczęły się w 1988 roku w odpowiedzi na ormiańskie żądanie inkorporacji powyższej prowincji do Armenii. Azerbejdżan stał się niepodległy w 1991 roku. We wrześniu 1991 roku Sowiet z Górkim Karabachem ogłosili powstanie Republiki Górkim Karabach („RGK”) i w styczniu 1992 roku parlament „RGK” ogłosił niepodległość względem Azerbejdżanu. Konflikt stopniowo przekształcił się w regularną wojnę, aż do zawieszenia broni w 1994 roku. Pomimo negocjacji prowadzonych pod auspicjami organizacji Bezpieczeństwa i współpracy w Europie (OBWE) oraz Grupy Mińskiej w celu wypracowania pokojowego rozwiązania nie osiągnięto politycznego porozumienia. Ogłoszenie niepodległości przez „RGK” nie zostało uznane przez żadne państwo czy organizację międzynarodową.

Socjalistycznej Republiki Radzieckiej Azerbejdżanu, na granicy Górskiego Karabachu. Shahumyan został włączony do terytorium proklamowanej "Republiki Górskiego Karabachu", kiedy ogłosiła ona swoją niepodległość względem Azerbejdżanu w styczniu 1992 roku i według skarżącego 82% ludności zamieszkującej Shahumyan, tak jak on, należało do ormiańskiej grupy etnicznej. W swojej skardze do Trybunału zarzucał, że on i jego rodzina zostali zmuszeni do ucieczki z ich domu i przeprowadzki do Armenii po tym, jak ich wioska została zbombardowana przez siły azerskie. Skarżył swoje przymusowe wysiedlenie oraz dalszą niemożliwość korzystania ze swojego domu i własności, oraz brak możliwości odwiedzenia grobów swoich krewnych. Skarżący zarzucał również dyskryminację na podstawie pochodzenia etnicznego i przynależności religijnej. Skargę oparł na Artykule 1 (ochrona własności) Protokołu Nr 1 do Konwencji oraz na Artykule 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, oraz domu), 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) oraz 14 (zakaz dyskryminacji) Konwencji.

W [decyzji w przedmiocie dopuszczalności](#) z dnia 14 grudnia 2011 roku Wielka Izba uznała skargę za częściowo dopuszczalną. Nic co było przedmiotem sporu między stronami, czy Rządu Azerbejdżanu sprawował skuteczną kontrolę nad Gulistanem, Trybunał przychylił się do stanowiska rządu, że nie istniała jurysdykcja i odpowiedzialność na podstawie Artykułu 1 (zobowiązanie do przestrzegania praw człowieka) do badania merytorycznego zakresu powyższej kontroli. Co więcej Trybunał włączył do badania kwestii merytorycznych sprawy następujące pytania: czy skarżący mógł żądać przyznania statusu ofiary z powodu zarzucanego braku dostępu do grobu jego krewnych w Gulistanie; czy istniał na szczeblu krajowym skuteczny środek odwoławczy, który powinien zostać użyty przez skarżącego. W tym samym czasie Trybunał odrzucił zarzuty Rządu, które były oparte na deklaracji złożonej w czasie ratyfikowania Konwencji, oraz zarzuty w przedmiocie braku jurysdykcji czasowej przez Trybunał, stwierdzając, że brak dostępu skarżącego do jego własności musi być uważany za trwałą sytuację, którą Trybunał mógł badać od 15 kwietnia 2002 roku, tj. od daty ratyfikacji Konwencji przez Azerbejdżan. Wielka Izba na koniec oddaliła zarzut Rządu Azerbejdżanu dotyczący przekroczenia przez skarżącego terminu do wniesienia skargi. 5 lutego 2014 roku Wielka Izba przeprowadziła rozprawę dotyczącą kwestii merytorycznych sprawy, jak również wstępnych zarzutów, które zostały wniesione co do kwestii merytorycznych do decyzji w przedmiocie dopuszczalności.

Sprawa dotycząca zbrodni katyńskiej

Janowiec i Inni przeciwko Rosji

21 października 2013 (Wielka Izba) grudzień 2011

Sprawa dotyczyła skargi krewnych ofiar zbrodni katyńskiej z 1940 r.- zabójstwa kilku tysięcy polskich więźniów wojennych przez sowiecką tajną policję (NKWD)- w zakresie braku właściwego śledztwa w sprawie masakry prowadzonego przez rosyjskie władze. W oparciu o Artykuły 2 (prawo do życia) oraz 3 (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) Konwencji skarżący zarzucali brak przeprowadzenia właściwego śledztwa w sprawie śmierci ich krewnych oraz wykazywanie lekceważącego stosunku do próśb o informacje w sprawie losu ich krewnych.

Trybunał orzekł, że **nie ma kompetencji do badania skarg złożonych na podstawie Artykułu 2** (prawo do życia) oraz że nie doszło do naruszenia Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) Konwencji. Orzekł on, że nie był kompetentny do badania zasadności śledztwa dotyczącego zdarzeń, które nastąpiły przed przyjęciem Konwencji w 1950 roku. Co więcej, w czasie wejścia w życie Konwencji w Rosji, śmierć polskich więźniów wojennych stała się faktem historycznym i nie utrzymywał się stan niepewności co do ich losu, co mogło stanowić powód złamania Artykułu 3 w stosunku do skarżących.

Dalej Trybunał uznał, że po stronie Rosji **brak właściwego postępowania w wypełnianiu jej obowiązków nałożonych na podstawie Artykułu 38** (obowiązek zapewnienia właściwych środków do zbadania sprawy) Konwencji. Podkreślił, że Państwa Członkowskie były zobowiązane do postępowania zgodnie z jego żądaniami w zakresie dowodów, i orzekł, że Rosja poprzez odmowę dołączenia kluczowej decyzji proceduralnej, która pozostała utajniona, nie wypełniła powyższego zobowiązania. Rosyjski sąd nie przeprowadził rzeczowej analizy powodów podtrzymania zastrzeżonego statusu.

Sprawa międzypaństwowa dotycząca kwestii gruzińsko-rosyjskiej

Gruzja przeciwko Rosji (II) (nr skargi 38263/08)

13 grudzień 2011 (decyzja w przedmiocie dopuszczalności)- zrzeczenie się jurysdykcji na rzecz Wielkiej Izby w kwietniu 2012 roku

Sprawa ta dotyczy konfliktu zbrojnego między Gruzją i Federacją Rosyjską na początku sierpnia 2008 roku. Rząd Gruzji zarzucał, że Federacja Rosyjska zezwalała lub spowodowała praktykę administracyjną poprzez masowe i nieproporcjonalne ataki przeciwko cywilom i ich własności w dwóch regionach autonomicznych Gruzji- Abchazji i Osetii Południowej- przez rosyjskie siły wojskowe i będących pod ich kontrolą separatystów. Rząd Federacji Rosyjskiej odpierał zarzuty gruzińskiego Rządu, zapewniając że Federacja Rosyjska nie rozpoczęła ataków, ale broniła populację cywilną Osetii i Południowej Abchazji przed gruzińskimi atakami.

Dodatkowo do sprawy międzypaństwowej, Trybunał otrzymał wielką liczbę skarg indywidualnych odnoszących się do tego samego konfliktu, zarówno przeciwko Gruzji, jak i Rosji, i są one w toku.

Rząd gruziński oparł się na Artykule 2 (prawo do życia), 3 (zakaz tortur oraz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania), 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) oraz 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji, jak również na Artykule 1 (ochrona własności) Protokołu Nr 1, Artykule 2 (prawo do nauki) Protokołu Nr 1 oraz Artykule 2 (swoboda poruszania się) Protokołu Nr 4 do Konwencji. Izba przeprowadziła rozprawę 22 września 2011 roku. Trybunał uznał skargę za dopuszczalną wydając decyzję 13 grudnia 2011 roku.

3 kwietnia 2012 roku Izba zrzekła się jurysdykcji na rzecz Wielkiej Izby.

Sprawy dotyczące międzynarodowych wojskowych operacji w Iraku

Al-Saadoon i Mufdhi przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

2 marzec 2010

Skarżącymi jest dwóch muzułmańskich sunnitów z południowego Iraku oraz były wyższy urzędnik partii Ba'ath, którzy byli oskarżeni o udział w morderstwie dwóch brytyjskich żołnierzy krótko po inwazji na Irak w 2003 roku. Skarżyli, że władze brytyjskie przekazały ich do irackiego aresztu 31 grudnia 2008 roku oraz że istniało realne ryzyko poddania ich niesprawiedliwemu procesowi sądowemu, a następnie wykonaniu kary śmierci przez powieszenie.

W swojej decyzji w przedmiocie dopuszczalności z 30 czerwca 2009 roku Trybunał wziął pod uwagę to, że władze Zjednoczonego Królestwa miały całkowitą i wyłączną kontrolę, najpierw poprzez wykonywanie działań wojskowych, a następnie przez wykonywanie prawa nad zakładami karnymi, w których przetrzymywani byli skarżący. Trybunał orzekł, że skarżący podlegali brytyjskiej jurysdykcji i pozostali w niej aż do momentu

przeniesienia pod nadzór władz irackich 31 grudnia 2008 roku.

W swoim wyroku z dnia 2 marca 2010 roku Trybunał orzekł **naruszenie Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) Konwencji, konkludując że poprzez przeniesienie pod nadzór iracki, skarżący byli poddani niehumanitarnemu traktowaniu. W szczególności zaobserwował to, że irackie władze nie dały żadnej wiążącej gwarancji tego, że skarżący nie zostaną straceni. Dalej orzekł **naruszenie Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) oraz **Artykułu 34** (prawo do skargi indywidualnej) Konwencji, uznając że brytyjski rząd nie podjął kroków zgodnych z zaleceniami Trybunału w zakresie nieprzekazywania skarżących pod iracki nadzór. Na koniec, na podstawie **Artykułu 46** (moc obowiązująca oraz wykonanie wyroków) Konwencji, Trybunał zażądał, żeby Rząd Zjednoczonego Królestwa przedsięwziął wszelkie możliwe kroki w celu uzyskania zapewnienia irackich władz, że skarżący nie zostaną poddani karze śmierci.

Al-Skeini i Inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

7 lipiec 2011 (Wielka Izba)

Sprawa dotyczy śmierci sześciu bliskich krewnych skarżących w Basrah w 2003 roku podczas brytyjskiej okupacji: trzy ofiary zostały zastrzelone albo śmiertelnie ranione przez brytyjskich żołnierzy; jedna z ofiar została postrzelona i śmiertelnie ranna podczas wymiany ognia między brytyjskim patrolem a nieznanym strzelcem; jedna ofiara została pobita przez brytyjskich żołnierzy i wrzucona do rzeki, w której utonęła, oraz jedna z ofiar zmarła w brytyjskiej bazie wojskowej, mając 93 obrażenia na swoim ciele.

Trybunał uznał, że szczególne okoliczności wywodzące się z przejęcia przez Zjednoczone Królestwo władzy dla zapewnienia bezpieczeństwa w Południowo-Wschodnim Iraku od 1 maja 2003 roku do 28 czerwca 2004, sprawiały że Zjednoczone Królestwo sprawowało jurysdykcję na podstawie Artykułu 1 (zobowiązanie do przestrzegania praw człowieka) w związku z zabiciem cywilów podczas operacji wojskowych przeprowadzanej przez brytyjskich żołnierzy w Basrah. Orzekł, że nie przeprowadzono niezależnego i skutecznego śledztwa w sprawie śmierci 5 z 6 krewnych skarżących, przez co naruszono **Artykuł 2 (prawo do życia) Konwencji**.

Al-Jedda przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

7 lipiec 2011 (Wielka Izba)

Sprawa dotyczyła internowania irackiego cywila przez więcej niż trzy lata (2004-2007) w areszcie śledczym w Basrah prowadzonym przez siły brytyjskie.

Trybunał orzekł, że internowanie skarżącego było związane ze Zjednoczonym Królestwem oraz że podczas internowania skarżący podlegał brytyjskiej jurysdykcji dla celów Artykułu 1 (zobowiązanie do przestrzegania praw człowieka) Konwencji. Dalej orzekł o **naruszenie Artykułu 5 ust. 1** (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) Konwencji, uznając w szczególności, że żadna związana z NZ rezolucja jednoznacznie lub dorozumianie nie wymaga od Zjednoczonego Królestwa umieszczenia jednostki uważanej za stwarzającej ryzyko dla bezpieczeństwa Iraku w areszcie na czas nieokreślony bez postawienia zarzutów.

Pritchard przeciwko Zjednoczonemu

18 marzec 2014 (decyzja o skreśleniu z listy skarg)

Sprawa dotyczyła śmiertelnego postrzelenia żołnierza Armii Terytorialnej (ochotnicza część brytyjskich sił rezerwowych) służącego w Iraku. Skarga została złożona przez jego ojca, który zarzucał władzom Zjednoczonego Królestwa brak przeprowadzenia pełnego i niezależnego śledztwa w sprawie śmierci jego syna.

Trybunał przyjął do wiadomości **polubowne rozstrzygnięcie sprawy** między stronami. Był usatysfakcjonowany faktem oparcia ugody na poszanowaniu praw człowieka zgodnie z definicją przyjętą w Konwencji i w Protokołach do niej, jak również nie znalazł powodów usprawiedliwiających kontynuowanie badania skargi, dlatego **zadecydował o wykreśleniu skargi z listy spraw** zgodnie z Artykułem 37 (skreślenie skargi z listy) Konwencji.

Sprawa w toku dotycząca brytyjskich sił zbrojnych

Hassan przeciwko Zjednoczonemu Królestwu (skarga nr 29750/09)

Skarga przekazana rządowi brytyjskiemu 30 sierpnia 2011 roku- zrzeczenie się jurysdykcji na rzecz Wielkiej Izby w czerwcu 2013 roku

Sprawa dotyczy działań brytyjskich sił zbrojnych w Iraku, ekstra-terytorialnej jurysdykcji oraz zastosowania Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w kontekście międzynarodowych konfliktów zbrojnych. Skarżący zarzucał, że jego brat został aresztowany i uwięziony przez siły brytyjskie w Iraku, a następnie zmarł w niewyjaśnionych okolicznościach. Skarżył na podstawie Artykułu 5 ustępów 1,2,3 i 4 (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego), że aresztowanie i uwięzienie były arbitralne i bezprawne oraz brakowało gwarancji proceduralnych. Skarżył również na podstawie Artykułu 2 (prawo do życia), 3 (zakaz tortur oraz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) oraz 5 Konwencji, że brytyjskie władze nie przeprowadziły właściwego śledztwa dotyczącego uwięzienia, złego traktowania oraz śmierci jego brata.

Sprawa została odroczonej do czasu zbadania przez sąd sprawy Al-Skeini i Inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu (zobacz powyżej) i została przekazana brytyjskiemu Rządowi do obserwacji 30 sierpnia 2011 roku. 4 czerwca 2013 roku Izba, do której sprawa została przyporządkowana, zrzekła się jurysdykcji na rzecz Wielkiej Izby. 19 lutego 2014 roku Wielka Izba przeprowadziła rozprawę w tej sprawie.

Sprawa w toku dotycząca holenderskich sił zbrojnych

Jaloud przeciwko Holandii (skarga nr 47708/08)

Skarga przekazana rządowi holenderskiemu 6 grudnia 2011- zrzeczenie się jurysdykcji na rzecz Wielkiej Izby w lipcu 2013

Sprawa dotyczyła rzekomego zastrzelenia irackiego cywila przez holenderskiego żołnierza, członka Sił Stabilizacyjnych w Iraku (SFIR). Skarga została złożona przez jego ojca, który zarzucał, na podstawie Artykułu 2 (prawo do życia) Konwencji, że śledztwo w sprawie zastrzelenia nie było prowadzone w sposób wystarczająco niezależny i skuteczny.

9 lipca 2013 roku Izba, do której przydzielono sprawę, zrzekła się jurysdykcji na rzecz Wielkiej Izby.

19 lutego 2014 roku Wielka Izba przeprowadziła rozprawę w tej sprawie.

Sprawa dotycząca wojny w Chorwacji

Marguš przeciwko Chorwacji

27 maj 2014 (Wielka Izba)

Sprawa dotyczy skazania w 2007 roku, byłego dowódcy chorwackiej armii za zbrodnie przeciwko cywilnej ludności popełnione w 1991 roku. Skarżący podnosił naruszenie jego prawa do bycia sądzonym przez niezawisły sąd oraz do obrony osobistej. Dalej dodał, że przestępstwa, za które został skazany, były już przedmiotem postępowania prowadzonego przeciwko niemu i zakończonego w 1997 roku w wyniku zastosowania ustawy o powszechnej amnestii.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 6 ustępów 1 i 3c** (prawo do rzetelnego procesu sądowego) Konwencji, mając na uwadze to, że usunięcie skarżącego z sali sądowej nie naruszało jego prawa do obrony w sposób nie do pogodzenia z powyższymi postanowieniami.

Trybunał dalej uznał, że **Artykuł 4** (zakaz ponownego sądenia lub karania) Protokołu Nr 7 do Konwencji **nie miał zastosowania** do postawionych zarzutów związanych z przestępstwami, które były przedmiotem postępowania prowadzonego przeciwko skarżącemu zakończonemu w 1997 roku w wyniku zastosowania ustawy o powszechnej amnestii. W tym samym czasie uznał za **niedopuszczalną** skargę na podstawie Artykułu 4 Protokołu Nr 7 do Konwencji w odniesieniu do prawa skarżącego do braku podwójnego karania ze względu na wycofanie zarzutów przez prokuratora w styczniu 1996 roku.

Trybunał orzekł w szczególności, że istniała przeważająca tendencja w prawie międzynarodowym do postrzegania jako niemożliwe do zaakceptowania, ustaw zapewniających amnestię w odniesieniu do ciężkich naruszeń praw człowieka. Uznał on, że władze Chorwacji poprzez wniesienie nowego aktu oskarżenia przeciwko skarżącemu oraz skazanie go za zbrodnie wojenne przeciwko ludności cywilnej, postępują zgodnie z wymaganiami wyrażonymi w Artykule 2 (prawo do życia) oraz Artykule 3 (zakaz tortur oraz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) Konwencji oraz za spójne z rekomendacjami różnych organów międzynarodowych)